

Rok 2018 – rokiem zakończenia macedońsko-greckiego sporu o nazwę?

Na początku roku, zarówno rząd grecki, jak i macedoński wyraził chęć szybkiego rozwiązania ponad dwudziestoletniego sporu o nazwę państwa Macedonii. Jak stwierdził macedoński premier Zoran Zaew mogłoby się to wydarzyć już w pierwszej połowie 2018 roku.

Konflikt macedońsko-grecki trwa od początku lat 90. XX wieku. Macedonia ogłosiła niepodległość w 1991 roku w wyniku rozpadu Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii. Wkrótce po tym Grecja sprzeciwiła się posługiwaniu się przez nowoutworzone państwo nazwy Macedonia. Grecy uważają nazwę tę za element swego dziedzictwa narodowego i jednocześnie obawiają się możliwych roszczeń terytorialnych Macedończyków wobec greckiej prowincji, także noszącą powyższą nazwę. Rząd w Atenach zgodził

*”
Zmiana rządu w Macedonii wpłynęła
pozytywnie na proces ocieplania jak
dotychczas napiętych relacji na linii Skopje-
Ateny. Nowy macedoński premier, Zoran Zaew,
postawił sobie za cel przyspieszenie integracji z
UE oraz z NATO, co jest możliwe nie tylko
dzięki wdrożeniu odpowiednich reform w kraju,
ale także dzięki poprawieniu stosunków z
sąsiadami.
“*

się jedynie na nazwę „Była Jugosławijska Republika Macedonii” (Former Yugoslav Republic of Macedonia, FYROM), którą posługiwałby się rząd w Skopje w czasie spotkań międzynarodowych. Zagwarantowało to co prawda uzyskanie przez Macedonię członkostwa w Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale w żadnym stopniu nie rozwiązało konfliktu z Grecją. Porozumienie, stanowi jedynie tymczasowe rozwiązanie, zanim spór nie zostanie ostatecznie zażegnany.

Od tamtego czasu pomiędzy dwoma państwami trwają rozmowy pod auspicjami ONZ. Funkcję mediatora, nieprzerwanie od lat, pełni amerykański dyplomata – Matthew Nimetz.

W grudniu 2017 r. w Brukseli, po wspólnym spotkaniu z dyplomatą greckim (Adamantios Vassilakis) oraz macedońskim (Vasko Naumovski) M. Nimetz ogłosił, iż tzw. spór o nazwę powinien zostać rozwiązany w przyszłym roku. Co więcej, premier Macedonii stwierdził nawet, że możliwe jest zawarcie porozumienia jeszcze przed lipcem 2018 roku.

Jak do tej pory przedstawiono już wiele różnych propozycji co do nowej nazwy państwa macedońskiego np.: „Górna Macedonia/Republika Górnej Macedonii”, „Północna Macedonia”, „Macedonia Wardarska” czy „Nowa Macedonia”. Rząd w Atenach opowiada się za nazwą złożoną chociażby z dwóch słów (np. poprzez dodanie członu geograficznego), pozwalającego na jednoznaczne odróżnienie greckiej prowincji – Macedonii, od państwa, mającego swą stolicę w Skopje.

Stracona dekada Macedonii

Ostatnie dziesięć lat (od 2006 r.) władzę w Macedonii sprawowała partia prawicowa, VMRO – DPMNE (Wewnętrzna Macedońska Organizacja Rewolucyjna-Demokratyczna – Partia Macedońskiej Jedności Narodowej). Jej lider, a zarazem premier, Nikola Gruewski, pomimo haseł wygłaszanych w czasie kampanii wyborczych, zahamował proces integracji kraju z Unią Europejską oraz Sojuszem Północnoatlantyckim. Warto podkreślić, iż już w 2005 r. Macedonia została uznana za państwo kandydujące do UE. Jednak aż do dzisiaj państwo to nie wykonało ani jednego kroku, który zbliżałby je do Unii. N. Gruewski nie wprowadzał wymaganych reform, któryby demokratyzowały państwo. Konsekwentnie, natomiast, dążył do umacniania własnej pozycji, poprzez m.in. tworzenie konfliktów wewnątrz i na zewnątrz. Ustępując z urzędu pozostawił Macedonię ze słabą gospodarką, z wysokim bezrobociem, napięciami w społeczeństwie (szczególnie widocznymi pomiędzy Macedończykami a Albańczykami) oraz ze złymi relacjami z sąsiadami – Grecją, Albanią, Serbią czy Bułgarią.

Polityka premiera N. Gruewskiego, mająca na celu wzmocnienie tożsamości narodowej Macedończyków, często powodowała pojawianie się napięć pomiędzy Atenami a Skopje. Przykładem jest m.in. urbanistyczny projekt „Skopje 2014”, zmieniający oblicze stolicy państwa. Poprzez przede wszystkim pomniki stawiane w centrum miasta, ówczesna władza starała się wskazywać na antyczne dziedzictwo kulturowe Macedończyków. Na głównym placu Skopje postawiono m.in. ogromny pomnik Aleksandra Macedońskiego. Ponadto jego imieniem nazwano również lotnisko oraz główną autostradę w kraju. Powstało też wiele innych obiektów kultury nawiązujących do dziedzictwa tego antycznego

bohatera. Działalność władz macedońskich wywoływała oburzenie wśród Greków, którzy zwracali uwagę na brak dobrej woli ze strony Macedończyków dla normalizacji dwustronnych relacji. W konsekwencji rząd grecki nieustannie powtarzał, iż nie zamierza zgodzić się na przystąpienie Macedonii ani do NATO, ani do UE, tak długo jak spór o nazwę nie zostanie rozwiązany.

Nowy rząd Macedonii – szansa na przełom(y)?

W maju 2017 r. doszło do utworzenia nowego rządu w Macedonii, na czele z premierem Zoranem Zaewem, liderem partii socjaldemokratycznej (Socjaldemokratyczna Unia Macedonii – SDSM). Głównym celem obecnych władz jest przyspieszenie procesu integracji Macedonii zarówno z UE, jak i z NATO. Ponadto wskazuje on na konieczność ustabilizowania sytuacji w kraju, a także poprawienia relacji z sąsiadami. Już w czerwcu 2017 r., doszło do spotkania pomiędzy macedońskim i greckim ministrem spraw zagranicznych. Starając się czynić pozytywne gesty w stronę Aten, Z. Zaew w swych publicznych wypowiedziach odcina się od polityki prowadzonej przez poprzedni rząd. Po spotkaniu z greckim premierem, Aleksisem Tsiprasem, do którego doszło w czasie trwania Światowego Forum Ekonomicznego w Davos, Z. Zaew zadeklarował nawet dokonanie zmian nazw lotniska oraz głównej autostrady w Macedonii. Noszą one obecnie imię „Aleksandra Wielkiego”. Nazwa autostrady ma w przyszłości zostać zmieniona na „Przyjaźń”. Co więcej, macedoński premier po raz kolejny zaznaczył, iż Macedonia nie ma żadnych żądań terytorialnych wobec sąsiadów.

Jednocześnie, nowy premier Macedonii, podejmuje działania na rzecz poprawy relacji z innymi sąsiadami. W sierpniu 2017 r., po prawie dwóch dekadach negocjacji, Macedonia podpisała umowę o przyjaźni z Bułgarią – państwem, które również w przeszłości groziło użyciem weta przeciwko Skopje. W tym samym czasie, minister obrony Macedonii będąc w Tiranie, podkreślił chęć pogłębienie relacji z Albanią. Zaew ponadto jako pierwszy premier Macedonii złożył oficjalną wizytę w Kosowie.

Wnioski i rekomendacje

1. Grecja i Macedonia w ostatnich miesiącach zintensyfikowały działania na rzecz rozwiązania ponad dwudziestoletniego sporu o nazwę państwa macedońskiego. Jak podkreślają oby dwie strony, do jego rozwiązania mogłoby dojść w 2018 roku. Oba państwa zyskają na rozwiązaniu tego wieloletniego sporu i na pogłębieniu dobrosąsiedzkich relacji. Dzięki temu, Macedonia będzie mogła przyspieszyć proces integracji z UE i NATO, który ze względu na spór Grecja blokowała. Państwo greckie zyska finansowo na poprawieniu relacji zarówno tych politycznych, jak i gospodarczych ze swym sąsiadem z północy. Natomiast sam premier, A. Tsipras, zyska prestiż silnego lidera, który dąży do stabilizacji regionu bałkańskiego.
2. Zmiana rządu w Macedonii wpłynęła pozytywnie na proces ocieplania jak dotychczas napiętych relacji na linii Skopje-Ateny. Nowy macedoński premier, Zoran Zaew, postawił sobie za cel przyspieszenie integracji z UE oraz z NATO, co jest możliwe nie tylko dzięki wdrożeniu odpowiednich reform w kraju, ale także dzięki poprawieniu stosunków z sąsiadami.
3. Negocjacje na temat sporu powinny zostać zakończone w tym roku, ze względu na fakt, iż w 2019 r. w obu państwach planowane są wybory (w Grecji – parlamentarne, a w Macedonii – prezydenckie). Należy przypuszczać, iż w roku wyborczym ani rząd macedoński, ani grecki nie zdecyduje się na podjęcie decyzji, która mogłaby doprowadzić do utraty chociaż części głosów wyborców.
4. Wyzwaniem dla rządu macedońskiego pozostaje przekonanie społeczeństwa do przyjęcia kompromisu – niezależnie od tego, jaki on by nie był. Głównie Albańczycy, żyjący w Macedonii, opowiadają się za jak najszybszym rozwiązaniem sporu i przyspieszeniem procesu integracji z NATO i UE. Natomiast Macedończycy świadomi są ustępstw, które już poczyniono. Pod presją ze strony Grecji zmieniono m.in. wygląd flagi macedońskiej oraz dokonano zmian w konstytucji. Jeżeli rząd w Skopje zdecyduje się na zorganizowanie referendum w sprawie zawarcie kompromisu ze stroną grecką, będzie ono musiało zostać poprzedzone szeroką kampanią informacyjną oraz ogólnonarodową debatą.
5. Unia Europejska powinna jeszcze silniej wspierać państwa w rozwiązaniu długoletniego konfliktu. Zawarcie porozumienia pomiędzy Macedonią a Grecją przyczyni się do stabilizacji regionu, w którym wciąż istnieją nierozwiązane spory (np. pomiędzy Chorwacją a Słowenią,

Serbią i Kosowem czy Kosowem i Czarnogórą). Skopje i Ateny mogłyby się zatem stać przykładem do naśladowania dla pozostałych państw bałkańskich.

Autor: Agata Biernat, Research Fellow w Programie Polityka Międzynarodowa Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego

Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego jest niezależnym think tankiem specjalizującym się w polityce zagranicznej i bezpieczeństwie międzynarodowym. Głównym obszarem aktywności Fundacji Pułaskiego jest dostarczanie analiz opisujących i wyjaśniających wydarzenia międzynarodowe, identyfikujących trendy w środowisku międzynarodowym oraz zawierających implementowalne rekomendacje i rozwiązania dla decydentów rządowych i sektora prywatnego.

Fundacja w swoich badaniach koncentruje się głównie na dwóch obszarach geograficznych: transatlantyckim oraz Rosji i przestrzeni postsowieckiej. Przedmiotem zainteresowania Fundacji są przede wszystkim bezpieczeństwo, zarówno w rozumieniu tradycyjnym jak i w jego pozamilitarnych wymiarach, a także przemiany polityczne oraz procesy ekonomiczne i społeczne mogące mieć konsekwencje dla Polski i Unii Europejskiej.

Fundacja Pułaskiego skupia ponad 40 ekspertów i jest wydawcą analiz w formatach: „Stanowiska Pułaskiego”, „Komentarza Międzynarodowego Pułaskiego” oraz „Raportu Pułaskiego”. Fundacja wydaje też „Informator Pułaskiego”, będący zestawieniem nadchodzących konferencji i spotkań eksperckich dotyczących polityki międzynarodowej. Ekspertki Fundacji regularnie współpracują z mediami.

Fundacja przyznaje nagrodę "Ryccerz Wolności" dla wybitnych postaci, które przyczyniają się do promocji wartości przyświecających generałowi Kazimierzowi Pułaskiemu tj. wolności, sprawiedliwości oraz demokracji. Do dziś nagrodą uhonorowani zostali m.in.: profesor Władysław Bartoszewski, profesor Norman Davies, Aleksander Milinkiewicz, prezydent Lech Wałęsa, prezydent Aleksander Kwaśniewski, prezydent Valdas Adamkus, Javier Solana, Bernard Kouchner i Richard Lugar.

Fundacja Pułaskiego posiada status organizacji partnerskiej Rady Europy.

www.pulaski.pl